

چکیده مقاله

چین در زمینه نشر آثار علمی و تحقیقی از تشتت و تکرار تجربه غرب می‌برهیزد. این کشور نشر آثار علمی را بر پایه منافع که برای تولید دارند می‌سنجد، و در این راه، کاوش در گذشته این سرزمین را نیز، دوشادوش تلاشی که برای نوسازی این کشور می‌شود، تشویق می‌کند.

در اواسط دهه ۱۹۷۰ اعلام شد که تبادل اطلاعات و برقراری تماس‌های علمی و تکنولوژیکی با خارج به‌منظور فراهم آوردن اسباب نوسازی چین، مجاز خواهد بود. این حرکت سرآغاز تحرك و رونق چشمگیری در فعالیتهای علمی و تحقیقاتی این کشور گردید که تاکنون در تاریخ این سرزمین بی‌سابقه بوده است. البته، در گذشته نیز رهبران چین برای رونق بخشیدن به فعالیتهای علمی به تلاشهای مشابهی دست یازیده بودند (که نخستین آنها تأسیس «دفتر سالنامه» در اواخر حکومت خاندان مینگ در سال ۱۶۲۹ بود)^۲، ولی آن تلاشها هرگز تا این حد گسترده نبود که بتواند دهها میلیون محقق و پژوهنده‌ای را که اینک به‌بیش از ۳۰ زبان بومی چینی مشغول کارند، به‌تکاپو وا دارد.

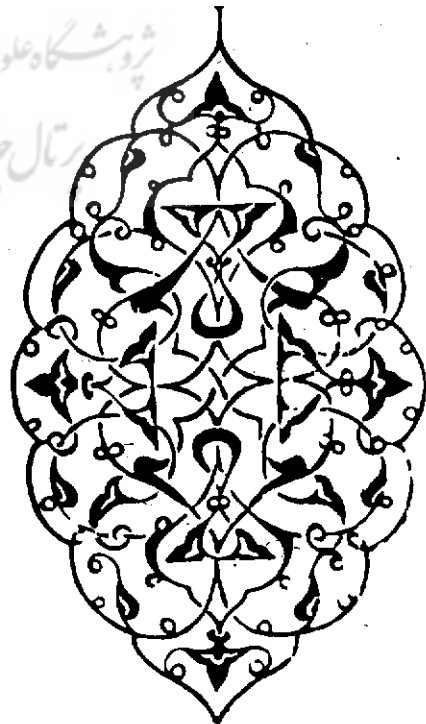
تأثیر تحقیقات خارجی

امروزه در هر گوشه چین می‌توان به‌نوعی ردّ پیشرفت‌ها و دست‌آوردهای علمی بیشتر نقاط جهان را در اکثر زمینه‌ها یافت. هزاران نفر از متخصصان چینی امروزه دست در کار تجزیه و تحلیل اکتشافات انجام شده در سایر نقاط جهان، و بررسی جنبه‌های مورد علاقه چین در آنها هستند. نمونه‌هایی از این میانه قابل ذکرند.

قانون جدید ثبت اختراعات چین، که در سال ۱۹۸۴ به‌تصویب رسیده، از آوریل ۱۹۸۵ به‌اجرا در آمده است. مرکز اصلی ثبت اختراعات در آن هنگام مجموعه‌ای شامل حدود ۲۰۰۰۰۰۰ سند ثبت اختراعات خارجی در اختیار داشت. برای تأمین نیازهای دفاتر ثبت اختراعات در شهرهای اصلی، از سال ۱۹۷۹ به‌این سو حدود ۱۱۵۰۰ نفر عضو ستادی تربیت شده‌اند. ۱۱۰ نفر از کارمندان ارشد دفاتر ثبت اختراعات چین نیز، از طریق دفتر ثبت اختراعات جمهوری فدرال آلمان، در آلمان فدرال در زمینه بازرسی اختراعات، مشاوره صنعتی و کاربردی، سازماندهی اسناد، و پردازش الکترونیکی داده‌ها آموزش دیده‌اند. آلمان فدرال علاوه بر این، معادل ۱۵۰۰۰۰۰ مارک نیز کمک فنی برای بهسازی نظام اطلاع‌رسانی دفاتر ثبت اختراعات چین، در اختیار این کشور قرار داده که شامل

احیای نشر آثار علمی در چین*

نوشته هاری کفیل^۱
ترجمه مرتضی اسعدی

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
مرکز تحقیقات علمی و فناوری

سطح وسیعی وارد معامله با مؤسسات تحقیقاتی امریکا گردیده و کتابها و نشریات مورد نظر را مستقیماً از بیش از ۲۰۰۰ ناشر امریکایی خریداری می‌کند. کل خرید سالانه این شرکت به بیش از ۲۰۰۰۰۰۰ دلار سر می‌زند. به‌طور متوسط، هر ۱۲ روز یک کانتینر باری به وزن ۱۸۱۴۰ کیلوگرم به‌قصد چین از کتاب پر می‌شود، و سالانه بیش از ۳۰ کانتینر کتاب به‌چین حمل می‌شود. با این روش، متوسط فاصله زمانی برای رسیدن کتاب به‌چین ۴۰ روز است.^۶

نیاز دیگری که در چین مشهود است نیاز به فرهنگهای چند زبانی فنی و علمی روزآمد به‌زبان چینی است. تهیه و تولید چنین فرهنگهایی در چین به‌نحوی بالنسبه شتابان ادامه دارد. هر ساله چند دو چین از این گونه فرهنگها انتشار می‌یابد. ولی هنوز در بسیاری از زمینه‌های نوین علوم و فنون چنین فرهنگهایی وجود ندارد.

من در سال ۱۹۸۴ به‌منظور کمک به‌ترتیب و آموزش مدیرانی برای کتابخانه‌ها و مؤسسات اطلاع‌رسانی چین، ۴ ماه در این کشور بودم. در ایالت آنهوی (Anhui)، که مرکز فعالیت‌های من بود، از کل جمعیتی بالغ بر ۵۰۰۰۰۰۰ نفر، عده فارغ‌التحصیلان زن و مرد دانشگاهها و مدارس عالی هر ساله کمتر از ۱۶۰۰۰ نفر است. جمعیت این ایالت سالانه ۱۰۰۰۰۰۰ نفر افزایش می‌یابد. طبیعت و ابعاد ارتباطات و مبادلات علمی در چنین جامعه‌ای را باید از منظری کاملاً متفاوت با آنچه در غرب معمول است، بررسی کرد. ماهیت تحقیق و تتبع علمی در چین را نیز، اعم از این که در علوم دقیقه باشد یا در علوم انسانی، و در علوم پایه باشد یا در علوم کاربردی، باید با توجه به‌نیازهای خاص این کشور ملحوظ نمود.

خیلی زود می‌شود دریافت که نشر آثار علمی و تحقیقی و کاربرد اطلاعات در چین نخست و مقدم بر هر امر دیگر، باید با تولید مرتبط باشد. گواه صادق این مدعا رشد هزاران گروه مشاور در این کشور است که از دانشجویان دانشگاهها و مدارس متوسطه تشکیل یافته‌اند. کار این مشاوران این است که به‌طریق مختلف می‌کوشند تا فواید تحقیقات علمی را برای کارگران صنعتی یا کشاورزی توضیح دهند. حاصل تلاش این گروه‌ها را با توجه به‌روشهای نوینی که در تولید اتخاذ می‌گردد، تغییراتی که در کیفیت و کمیت تولید داده می‌شود، و عده کسانی که به‌استفاده از دوره‌های آموزشی و کارآموزی پیشرفته روی می‌آورند، می‌سنجند.

چینیها به‌برنامه‌های نشر اطلاعات علمی و تحقیقی امریکای شمالی، با توجه به‌دوباره‌کاریهای فراوانی که در آن روی می‌دهد،

ماشینهای نسخه‌برداری و تکثیر، ماشینهای پردازش حروف، پایانه‌های تلکس، یک شبکه تلفن با ۳ خط اصلی (هر کدام دارای ۳۰۰ خط فرعی)، و بالأخره تجهیزات و وسایل چاپ است.^۳ هر ماهه مطالب مندرجه در بیش از ۱۸۰۰ نشریه علمی خارجی، اعم از انگلیسی، روسی، ژاپنی، و یا سایر زبانهای خارجی، تکثیر می‌شود و در اختیار بیش از ۷۰۰ دانشگاه و مدرسه عالی عمده و معتبر چین، ۱۷۰ مؤسسه تحقیقاتی که زیر نظر آکادمی چین (Academia Sinica) فعالیت می‌کنند، و بالأخره بالغ بر ۴۰۰۰ مؤسسه تحقیقاتی مستقلی که بیش از ۳۰۰۰۰۰ نفر در آنها سرگرم تحقیق و پژوهش در همه زمینه‌های علمی هستند، قرار می‌گیرد. جذب و هضم محتوای چنین نشریاتی در کشورهای اصلی این نشریات نیز مشغله جدی و مهمی به‌حساب می‌آید. به‌ویژه که چین مجبور است این راه را دوبار بپیماید و مطالب نشریات مزبور را به‌زبان چینی ترجمه کند تا پژوهشگران چینی که در کارگاهها و آزمایشگاهها به‌کار تحقیق و پژوهش مشغولند و یا در مراکز آموزشی تدریس می‌کنند بتوانند از آنها استفاده کنند. صنعت چکیده‌نویسی و نمایه‌سازی این کشور هنوز در آغاز راه است، ولی از هم اکنون می‌توان انتظار داشت که در دهه‌های آینده به‌صورت یکی از بزرگترین زمینه‌های فعالیت در جهان در آید. در حال حاضر، با این که در بسیاری از ایالات چین از هر ۱۰۰۰ نفر تنها ۳ یا ۴ نفر تحصیلات دانشگاهی را گذرانده‌اند، و نسبت سرانه عده فارغ‌التحصیلان مدارس متوسطه در غالب آنها از ۱۰۰ نفر در هر ۱۰۰۰ نفر نیز کمتر است، بیش از ۱۰۰۰۰۰۰۰ تکیسین کتابخانه و سایر مراکز اطلاع‌رسانی در سراسر این کشور مشغول کارند.^۴

کتابهای موجود در زمینه شماره‌های عقب افتاده نشریه‌های خارجی- که مولود سیاستهای گذشته خود چین و نیز ناشی از مسائل حمل و نقل و توزیع بوده است- بر پیچیدگی مشکلات تداوم جریان دستیابی کامل چین به تحقیقات خارجی می‌افزاید. در سال ۱۹۸۳ «شرکت کتاب پکن»^۵، به‌عنوان عامل خرید مطبوعات و نشریات [علمی] منتشره در امریکا برای مؤسسات تحقیقاتی چین، در لیندن، نیوجرسی، تأسیس شد. این شرکت در

مثال، ۵ نسخه از تمام کتابهای نمایشگاهی که حول محور علوم مدیریت ترتیب یافته بود، برای ۵ مرکز عمده آموزش مدیریت این کشور خریداری شد.

تشکیلاتی که این گونه فعالیتها را برنامه‌ریزی و کنترل می‌کند «شرکت صادرات و واردات انتشارات ملی چین»^۲ است. این شرکت ۴ اداره دارد که به ترتیب مسؤلیت نمایشگاههای کاتالوگهای تجاری، بخش ادوات سمعی و بصری، غرفه نمایش کتابهای تازه، و نمایشگاههای کتاب را بر عهده دارند. در غرفه نمایش کتابهای تازه این شرکت جدیدترین آثار و انتشارات خارجی، که هر ساله به حدود ۶۰۰۰ عنوان سر می‌زند، در معرض تماشای خوانندگان چینی گذاشته می‌شود. این اداره، علاوه بر این، نشریه ماهانه‌ای تحت عنوان *World Books* منتشر می‌کند که حاوی تبلیغ و آگهی کتاب، بررسی و نقد و نظر، و مقالاتی درباره تجارت کتابهای خارجی است.

«شرکت معاملات صنعت نشر ملی چین»^۳ نیز که در پکن تأسیس شده، و شعبی در چند شهر دیگر چین دارد، به مثابه پل و حلقه رابطی برای ایجاد ارتباط میان ناشران چینی با همتایان و مشتریانشان در خارج، عمل می‌کند. کار این شرکت عبارت است از صادرات و واردات کتاب، نشریه، روزنامه، و ادوات و تجهیزات سمعی و بصری، و نیز اجرای پروژه‌های ویرایشی و انتشاراتی مشترک برای ناشران ماورای بحار و ناشران داخلی. این شرکت، علاوه بر این، در زمینه صادرات و واردات لوازم و ادوات چاپ نیز فعالیت می‌کند.

برخی از اهداف مبادلات علمی و پژوهشی در چین امروز ملاحظات این مقاله بر دیده‌ها و یافته‌های شخصی نگارنده در ایالت آنهوی، و نیز ملاقاتها و گفتگوهایی که با استفاده کنندگان و پدید آورندگان اطلاعات علمی و فنی در نانکن و شانگهای و پکن داشته، مبتنی است. این تماسها در حد خود مبنایی برای درک رویه‌های جاری مؤسسات علمی و پژوهشی مورد بازدید، و نیز شناخت روشهایی که امروزه در چین برای توزیع اطلاعات علمی و تحقیقی معمول است، فراهم آورده‌اند.

یکی از مشخص‌ترین عناصر نشر آثار علمی و تحقیقی در چین گروه کار، یا دان‌وی (danwei) است. چین، با تأکیدی که بر ضرورت استخدام تحقیقات علمی در خدمت جامعه، و نه افراد، دارد، از طریق همین گروهها دستگاه منتقدانه نیرومندی برای حمایت از تلاشهای نویسندگان و محققان و کمک به پیشرفت ایشان، و نیز حصول اطمینان از این که کار ایشان، تا حد ممکن، به حال مردم چین مفید باشد، به وجود آورده است. یکی از آثار

کمابیش به‌دیده تردید می‌نگرند. آنان از غلتیدن به‌راه تاجر مایی در کار نشر، که نشان ویژه این کسب پر رونق در امریکای شمالی است، پرهیز دارند، و مصمم‌اند به هر قیمت که شده از تشتت و دوباره‌کاریهایی که مؤسسات تحقیقات علمی و سازمانهای توزیع کننده این اطلاعات در کشورهای دیگر با آن دست به‌گریبانند، اجتناب کنند. ایشان بر بهره‌برداری هر چه مستقیمتر از سرمایه‌گذاری در زمینه‌های تحقیقاتی و علمی، و نیز مشارکت هر چه وسیعتر در نتایج به‌دست آمده، اصرار دارند.

چین مجبور بوده است که برای سامان دادن به انبوه اطلاعات علمی منتشر شده‌ای که از خارج دریافت می‌کند، روشهایی خاص خود به‌کار ببندد، زیرا روشهای توزیع و استفاده از این اطلاعات در کشورهای اصلی انتشاردهنده آن هنوز سامانی کاملاً منطقی و عقلانی نیافته‌اند. و از آنجا که جهان با افزایش بی‌وقفه‌ای در زمینه اطلاعات علمی و تحقیقی مواجه است که هیچ نشانی از افول و کاستی در آن مشهود نیست، لذا تجارب چین در این زمینه می‌تواند برای بقیه کشورها بسیار آموزنده باشد.

چین با سرعتی روزافزون کتابهای [علمی و تحقیقی] خارجی را خریداری می‌کند، و از جمله مهمترین روشهای مؤسسات علمی و تحقیقاتی چین برای این کار برگزاری نمایشگاههای ثابت و سیار کتاب در چین است. هر ساله بیش از ۳۰ نمایشگاه، که در هر کدام از ۵۰۰ تا ۱۵۰۰ عنوان کتاب ارائه می‌شود، در این کشور برگزار می‌گردد، و همه این نمایشگاهها در ۴ تا ۵ و یا تعداد بیشتری از شهرهای چین که به تناوب انتخاب می‌شوند، نیز دایر می‌شود. بیش از یک دوجین کشور خارجی، و خصوصاً ژاپن، انگلیس، امریکا، فرانسه، آلمان شرقی و شوروی، منظمآ در این نمایشگاهها شرکت می‌جویند و کتابهای خود را عرضه می‌کنند. اکثر این نمایشگاهها در موضوعات مشخص، همچون آموزش و تدریس زبانهای خارجی، علوم مدیریت، و منابع انرژی، تشکیل می‌شوند. مؤسسات علمی و پژوهشی منفرد چین کتابهای مورد نظر خود را برای خرید از همین نمایشگاهها انتخاب می‌کنند، و غالباً بسیاری از نسخ همه کتابهای عرضه شده در این نمایشگاهها توسط گروه کثیری از مؤسسات مزبور خریداری می‌شود. برای

جودی مثبت متعددی که دانویی دارد، این است که می‌تواند نوق پیشرفت علمی فردی نیز باشد. این گروهها جنبه‌های فی، نظیر بستن راه ابتکارات شخصی، نیز دارند؛ اما چینیه‌ها رگز از چنین جنبه‌هایی غافل نبوده‌اند، و امروزه می‌کوشند تا رایطی را که برای اندیشه‌ورزان غیر عادلانه است تعدیل کنند. روه‌های کار برای تشویق ابتکارات و تجویز پیشرفت‌ها در به‌های گسترده‌تر، غالباً از عبارت «حمایت از نقاط قوت»، که فشی از وظیفه‌ایشان را باز می‌نماید، استفاده می‌کنند.

من با دانویی میزبانم، که گروهی از مدرسان بخش علوم نابداری بودند، برخورد‌های متعددی داشتم، و برای آشنا کردن شان با برخی از روش‌های آموزشی، که البته همواره هم قرین فیق نبود، رنج‌های فراوان بردم. عمده تلاش من در این دوره صرف آشنا کردن ایشان با آموزش به سبک غیر چینی بود. یعنی می داشتم بحث‌های کلاسی راه بیان‌دازم، نشان بدهم که ضرورتی دارد جای هر کس در کلاس درس همواره ثابت و مشخص باشد، موزش‌های عملی کتابداری، نمایش فیلم و اسلاید و نوار ویدئوی موزشی را باب کنم، و دانشجویان را به انجام تمرین‌های درسی در نارچ از کلاس و ابدارم. ولی مدیر دوره مزبور خیلی زود بحث لاسی ما را متوقف کرد، و گفت که لازم نیست دانشجویان در نلاس به سؤالات پاسخ بدهند. بخش سمعی و بصری نیز اعلام زد که من نمی‌توانم از فیلم‌هایی که «هیئت ملی فیلم کانادا» از لریق سفارت کانادا در پکن برای من فرستاده بود استفاده کنم، چرا که حمل پرژکتور برای نمایش این فیلم‌ها، به کلاس درس ستلزم پرداخت هزینه‌ای بود که من نپرداخته بودم. با همه این حوال، من توانستم از بعضی از قسمت‌های این فیلم‌ها، که توسط بخش سمعی و بصری با دقت تمام روی نوار ویدئو ضبط شده بود بعد از پس فرستادن فیلم‌ها به پکن نزد این بخش ماند، استفاده کنم.

من عالماً و عامداً در صدد بودم تاروش‌های تدریس محققانه را شویق و ترویج کنم، زیرا به نظرم می‌رسید که این روش از هم‌ترین وجوه تغییراتی است که در عادات دانشگاهی چین در حال تکوین است. این تحول در هیچ زمینه دیگری به اندازه تحقیقاتی که در زمینه زبان و ادبیات چینی انجام می‌شود، محسوس نیست. از آنجا که نویسندگان چینی نمی‌خواهند کلیشه‌های سی ساله گذشته را تکرار کنند و در صددند تا منابع الهام بخش نوینی در تاریخ و مردم پیرامون خود بیابند، لذا در پی بازگشت به آثاری هستند که ادبیات گذشته چینی را در جایگاه شایسته خود می‌نشانند. تخمین زده می‌شود که در دوره میان اقتدار خاندان‌های هان غربی (Western Han) و کینگ (Qing)، یعنی در

مدتی بالغ بر ۲۰۰۰ سال، ۱۸۱۰۰۰ کتاب در ۲۳۶۰۰۰۰ جلد یا جزء منتشر شده بوده است. تاریخ خاندان هان نشان می‌دهد که «در ایام باستان، هرگاه حاکم حکیمی بر اریکه قدرت تکیه داشت، تاریخ‌نویسان رسمی به گزارش تاریخ می‌نشستند، خنیاگران ناپینا به آواز برمی‌خاستند، استادکاران پندها و موعظه‌ها را تکرار می‌کردند، وزرا به رایزنی گرد می‌آمدند، نجبا بحث و خطابه می‌آراستند و عوام کمر به قیل و قال می‌بستند. در طلیعه بهار در پی دعوتی به آوازخوانی‌های جمعی، زنگ شادی دست‌ها هوا را می‌انباشت».

چنین گنجینه سرشاری از کتاب‌های باستانی بی‌شک منبعی غنی فراوی محققان می‌نهد. با توجه به همه این جوانب، امروزه خواندن داستان یا هسیائو-شو (Hsiao-shou)، طرفداران پروپاقرص فراوانی در این کشور یافته است. اکثر دانشجویان علوم کتابداری در پاسخ این سؤال من که «به چه نوع کتاب‌هایی بیشتر علاقمندید»، می‌گفتند «به کتاب‌های چین کهن».

روش چینیه‌ها در زمینه نشر نشریات نیز کمابیش با آنچه در غرب معمول است تفاوت دارد. در میان تعداد روزافزون نشریات علمی و پژوهشی جدیدی که هر ماه به میدان می‌آیند، نشریات زیادی هستند که از نظر دامنه و گستره انتشار، محدود و محلی یا ایالتی هستند. در هر زمینه ممکن است ۱۵ تا ۲۰ نشریه انتشار یابد، که همگی امکان نشر آثار محققان نورسیده را فراهم می‌کنند. آثاری که در این نشریات به طبع می‌رسند حتماً لازم نیست که مکمل و منقح باشند، بلکه غالباً کشفی یا نظری را در حالت ابتدایی و خام آن مطرح می‌کنند. از همین رو، در این نشریات، که همچون جنگی از مقالات و نوشته‌های گوناگون اند که نه تنها به منظور اطلاع‌رسانی، بلکه برای نقد شدن و انگیزش بحث و نظر، گرد آمده‌اند، نوعی بی‌دقتی دیده می‌شود. امروزه تنها در زمینه اقتصاد، ۲۹۵ نشریه انتشار می‌یابد. مقالات این نشریات عموماً کوتاه، و حتی از نظر محتوا نیز نشرده و موجزند. همگام با افزایش تعداد نشریات علمی و تحقیقی، به نحوه اداره این نشریات نیز توجه می‌شود. در سال ۱۹۸۰، ۵۴ نشریه جدید در زمینه علوم طبیعی شروع به کار کردند، و در سال ۱۹۸۱

۴۷ نشریه جدید دیگر به آنها افزوده شد و شماره کل نشریات علوم طبیعی را به بیش از ۳۷۵ عنوان رساند. برخی از پیشنهادهایی که برای بهبود بخشیدن به وضع نشریات علمی به ناشران این نشریات می‌رسد از این قرارند: نشریات علمی و دانشگاهی نباید تنها به عنوان محملی برای تبلیغ بخشهای خاصی از علوم مورد استفاده قرار گیرند؛ بایستی بر کشف و پرورش نویسندگان جدید تأکید شود؛ ویراستاران یا سردبیران این نشریات بایستی امکانات نشر نظریات مختلف در همه زمینه‌ها را، به منظور انگیزش و تشویق روح تحقیق، فراهم سازند^{۱۱}

نخستین تشکیلات انتشاراتی متعلق به مؤسسات آموزش عالی چین در سال ۱۸۹۸ تأسیس یافت؛ با وجود این، تا سال ۱۹۴۹ تعداد انگشت‌شماری از دانشگاههای چین دارای چنین تشکیلاتی بودند. در حال حاضر ۲۷ مرکز نشر دانشگاهی در چین دایر است که به‌طور نامتوازن و غیریکدستی در این سو و آن سوی این کشور پراکنده‌اند. مراکز نشر دانشگاهی مزبور از جمله در دانشکده‌های ادبیات، دانشسراهای عالی تربیت معلم، مدارس عالی نظامی، و نیز دانشگاههای بزرگ چین دایرند. این مراکز که غالباً از ابتدای دهه ۱۹۸۰ به این سو تأسیس شده‌اند، عمدتاً کتابهای درسی و منابع و مراجعی را که برای تدریس در دانشگاهها یا مدارس عالی مرتبط با این مؤسسات لازم است، چاپ و منتشر می‌کنند. برخی از این مؤسسات در زمینه نشر کتابهای مفرد علمی و نشریات دانشگاهی نیز فعالیت می‌کنند^{۱۲}

دانشگاهها و مدارس عالی ایالت آنهوی سالانه بیش از ۲۰ نشریه علمی و تحقیقی منتشر می‌کنند. بیشتر این نشریات عمدتاً در محدوده همین ایالت توزیع می‌شوند، و برخی نیز محل و محملی برای مبادلات علمی و فرهنگی داخلی یا بین‌المللی به حساب می‌آیند. بعضی از این نشریات، برای تسهیل کار خوانندگان خارجی، دارای فهرست مطالبی به زبان انگلیسی نیز هستند.

ویژگی دیگر فعالیت‌های علمی و پژوهشی در چین فزونی بیش از اندازه گردهماییهای علمی است. به طوری که گردهم‌آیی اجباری حداقل دو بعد از ظهر در هر هفته گروههای کار برای

بحث درباره موضوعات حرفه‌ای و نیز مسائل سیاسی، چندان عجیب و غیرمتعارف نیست. علاوه بر این، گردهماییهای علمی د سطوح محلی، ایالتی، منطقه‌ای، ملی و بالاخره بین‌المللی نیز در این کشور فزون از شمار و پرتواترند. مشارکت در این گردهماییها گزیرناپذیر، و انتشار گزارش نتایج حاصل از آنها اجباری است. ضبط مذاکرات این جلسات بر روی نوار بسیار مورد تأکید است. و نوارهای پر شده در اختیار گروه‌های کثیری از مشتاقان اهل فن قرار می‌گیرد. این کار، به عنوان بدل پر صرفه‌تر و نیز سریع‌الوصول تری برای طبع و نشر متن مکتوب مذاکرات گردهماییها، طرفداران زیادی در این کشور دارد. تلویزیون نیز، در حد محدودتری، به تدریج نقش مشابهی را ایفا می‌کند. به صحن آمدن دانشگاه تلویزیونی جدید پلی تکنیک که دارای ۱۹ شبکۀ فرستنده منطقه‌ای است و تدریجاً جانشین دستگاه فعلی تلویزیون آموزشی مرکزی این کشور خواهد شد، بی‌شک بر امکانات رساندن بحثها و نظریات علمی به مخاطبانی که انتظار می‌رود تعدادشان تا دهه ۱۹۹۰ به ۳۰۰۰۰۰۰۰۰۰ دانشجوی سر بزنند، خواهد افزود.

همگام با پیدایش زمینه‌های نوینی برای تتبع و تحقیق، به تدریج شبکه‌هایی برای مبادلات علمی میان مؤسسات ذی‌ربط نیز به وجود می‌آید تا محققان و دانشمندان چینی بتوانند از آن طریق در دانشی که از غرب می‌رسد سهیم شوند و از پروژه‌های علمی دسته‌جمعی بهره‌مند گردند. یکی از این شبکه‌های مبادلات علمی، «انجمن بررسیهای کانادایی در چین»^{۱۳} است که در دسامبر سال گذشته، در پی یک کنفرانس چهارروزه در «انستیتیوی زبان خارجی سچوان»^{۱۴}، در چونگ‌کینگ تأسیس شد. نمایندگان بیش از بیست دانشگاه از پکن، شانگهای، هفی، سچوان، گواندونگ، هیلونگ‌جیانگ، شاندونگ، و سایر ایالات در این کنفرانس شرکت کرده بودند.

نتایج به‌دست آمده

یکی از مهمترین اهدافی که از همه این تلاشها منظور بوده به‌زودی حاصل خواهد شد، یعنی نتایج منتشره تحقیقات علمی در

سطح حقیقتاً گسترده‌ای در اختیار مشتاقان قرار خواهد گرفت. فزایش تیراژ کتابها، که در اکثر موارد به ۱۰۰،۰۰۰ نسخه، و در برخی موارد به چند میلیون می‌رسد، اسباب و امکان بخش نتایج حقیقات علمی را در سطحی که برای هیچ کشور دیگری میسر و تصور نیست فراهم می‌سازد. به عنوان نمونه، تیراژ چاپ نخست بريك از ۴ جلد کتاب *Follow Me*، که يك کتاب درسی خودآموز لموزیونی زبان انگلیسی بر پایه برنامه‌های تدریس زبان بی‌بی‌سی است، به ۱۵۰،۰۰۰ نسخه رسید.

اگرچه نسبت بی‌سوادی در میان بزرگسالان چین در ۲۸ ایالت شهر و منطقه خودمختار این کشور، کلاً به ۲۳٫۵ درصد جمعیت می‌رسد، اما بدیهی است که این نسبت طی يك دهه، با ورود میلیونها جوان تحصیلکرده چینی به جرگه نیروی کار این کشور، تقلیل خواهد یافت. در چین نیز، مانند هر کشور دیگری، یکار با بی‌سوادی آن‌گاه قرین توفیق خواهد بود که طالبان سوادآموزی ابتدا بتوانند به اسباب و ادوات آموزشی دست یابند که با جلب توجه ایشان بتواند عادت به درس خواندن را آن‌چنان که باید در ایشان حفظ و تقویت کند. این مهم در چین با صرار بر نشر کتاب در زمینه‌های بسیار متنوع علمی، با بیانهای مختلفی که برای اقشار و طبقات گوناگون مردم قابل استفاده باشد، حاصل گردیده است. بدین ترتیب دانش نوین در این کشور به متخصصان و خواص اهل فن، و عامه غیرمتخصص به یکسان انتقال می‌یابد.

نشر آثار علمی و تکنولوژیک از سال ۱۹۷۸ به این سو رشد چشمگیری داشته است زیرا در این سال بنا بر يك برنامه هشت ساله، تحقیق در برخی از رشته‌های مشخص علمی در اولویت قرار گرفتند. این رشته‌ها عبارت بودند از کشاورزی، انرژی، مواد، کامپیوترهای الکترونیکی، لیزر، علوم فضایی، فیزیک انرژی بالا، و مهندسی ژنتیک. در طول سال ۱۹۸۲، ۷۵۰۰ عنوان کتاب در زمینه علوم و تکنولوژی چاپ و یا تجدید چاپ شد؛ از این تعداد، ۶۰۰۰ عنوان کتابهایی بودند که برای نخستین بار چاپ می‌شدند. نویسندگان این کتابها در چین و کشورهای دیگر سرگرم تحصیل و تحقیق بوده‌اند. طی سه دهه گذشته در این کشور تعداد کثیری سازمان و مؤسسه تحقیقاتی علمی و فنی تأسیس شده است: آکادمی علوم چین، و همه شعب متعدد آن؛ سازمانهای علمی که زیر نظر شورای دولتی کار می‌کردند و در حال حاضر غالباً استقلال یافته‌اند؛ دانشگاهها، و خصوصاً ۱۱۰ دانشگاه ویژه «طراز اول» این کشور؛ سازمانهای تحقیقاتی که توسط کارخانجات و معادن اداره می‌شوند؛ و بالاخره سازمانهای تحقیقاتی دفاع ملی چین، همه از جمله این مؤسسات اند. این

مؤسسات بر روی هم بالغ بر ۵۰۰،۰۰۰،۰۰۰ نفر از ارباب و اصحاب علم و فن را در استخدام خود دارند.

علاوه بر سازمانهای تحقیقاتی دولتی، ۱۱۵ انجمن علمی و دانشگاهی دیگر نیز تحت نظارت «انجمن علوم و تکنولوژی چین» در این کشور فعالیت می‌کنند. این انجمنها بیش از ۲۰۰۰ شعبه در شهرهای متوسط و بزرگ چین دارند؛ و بدین ترتیب شبکه مبادلات علمی و تکنولوژیک گسترده‌ای فراهم آورده‌اند. در دومین کنگره ملی انجمن علوم و تکنولوژی چین، که در سال ۱۹۸۰ برگزار شد، ۸۰،۰۰۰ نفر شرکت داشتند و طی آن ۱۰۰،۰۰۰ مقاله علمی ارائه شد.

همان طور که احیاناً انتظار می‌رود، ادبیات چین دومین حوزه گسترده پژوهشی را تشکیل می‌دهد. سالانه ۲۷۵ نشریه ادبی و هنری در این کشور منتشر می‌شود؛ در سال ۱۹۸۲ از کل ۴۷۰۰ عنوان (قدیم و جدید) کتابهایی که در زمینه هنر و ادبیات به چاپ رسید، ۳۵۰۰ عنوان را کتابهای جدید تشکیل می‌دادند. آنچه خصوصاً قابل توجه است تأکید است که در این میانه بر زبان و ادبیات اقلیتها در این کشور می‌شود. در سال ۱۹۷۹، «آکادمی علوم اجتماعی چین» و «انستیتوی ملیتها»، در پکن، برنامه تحقیقاتی وسیعی را به منظور پژوهش در نظریه‌ها و سیاستهای متخذه در مورد ملیتها، چه در چین و چه در سایر کشورها، آغاز کردند که شامل بررسیهایی در زمینه اشکال دگرگونی اجتماعی، خصلتهای فرهنگی، پیشرفتهای نوسازی، و زبان [ملیتها] می‌شد. «کمیسیون دولتی امور ملیتها» هیئتهایی برای تحریر و ویراستاری پنج دوره کتاب درباره خصلتها و دست‌آوردهای ملیتهای چین تشکیل داده است. این پروژه، به نوبه خود، زمینه‌ساز انتشار صدها اثر دیگر درباره جنبه‌های گوناگون حیات و فرهنگ اقوام اقلیت در چین خواهد شد، که به تدریج به ۳۰ زبان مکتوب اقلیتهای این کشور انتشار خواهند یافت.

از میان بیش از ۳۰۰۰ عنوان کتابی که سالانه در زمینه‌های فلسفه و علوم اجتماعی در این کشور انتشار می‌یابد، شمار کتابهای جدیدی که در سال ۱۹۸۲ در این زمینه‌ها انتشار یافته به بیش از ۲۵۰۰ عنوان سر می‌زند. در میان این کتابها بیشترین

طول کشید، از تأثیر جریانات سیاسی مرتبط با دارودستا چهارنفره (The Gang of Four) بر کنار نمانده است. تأثیر این جریانات خصوصاً در بخش تاریخی این فرهنگ شدید چشمگیر است؛ در این بخش اعلام تاریخی متعددی که به نوعی با کنفسیوس مربوط بوده‌اند، از پیش‌نویسهای اولیه فرهنگ حذف شده‌اند. این اعلام حذف شده نه تنها شامل خویشان و نزدیکان کنفسیوس می‌شده، بلکه شاگردان و پیروان وی را نیز در بر می‌گرفته است. سایر مدخلهای این فرهنگ نیز، برای آنکه درک و تلقی باب روز آن ایام را از مبارزه طبقاتی و ارزشهای مبارزه ضدکنفسیوسی مزبور باز بنمایند، بازنویسی و به نوعی تحریف شده‌اند. تلاش برای تصحیح تحریفاتی که بر اثر این سیاست زدگی در متن فرهنگ مزبور راه یافته، از سال ۱۹۷۸ تحت نظارت همه‌جانبه کمیته حزبی شانگهای آغاز گردیده است. تان ژاتی‌گن، دستیار سر ویراستار این فرهنگ، که مسؤول مقالات مربوط به زیست‌شناسی این فرهنگ است، تلقی هیئت ویراستاران جدید را در زمینه مدخلهای علمی این فرهنگ در یک کلام این چنین خلاصه کرده است: «علم اندوخته و میراث مشترک همه بشریت است؛ هیچ‌گونه خصالت یا سرشت طبقاتی ندارد و هیچ حد و مرز ملی نمی‌شناسد.» فرهنگ ۳ جلدی مزبور، به مناسبت جشنهای سی‌امین سالگرد تأسیس جمهوری خلق چین، در سال ۱۹۷۹ در فهرست آثار جدیداً انتشار ظاهر شد. بیش از ۱۰۰۰ نفر در جریان تنقیح و ویرایش و آماده‌سازی طبع تجدیدنظر شده مزبور همکاری داشته‌اند.

نخستین دائرةالمعارف جدی و اساسی چین، که انتشار آن ۸۰ سال طول خواهد کشید، هم‌اکنون در دست تهیه و تدوین است. همزمان با این طرح، کارهای تدارک یک دوره سالنامه نیز آغاز شده است. این دوره شامل سالنامه دائرةالمعارف چین، سالنامه انتشارات چین، سالنامه تاریخ چین، و سالنامه اقتصاد جهان، خواهد بود. انتشار مجلدات اولیه دائرةالمعارف پزشکی چین نیز، که شامل ۸ مجلد است، از سال ۱۹۸۰ آغاز گردیده است.

کتابهای قدیمی چین نیز به منظور رفع نیازهای محققان و دانشجویان این کشور به تدریج تجدید چاپ می‌شوند. طرح تجدید چاپ کتابهای چینی بسیار وسیع و پردامنه است. تاریخهای خاندانهای اولیه حاکم چین، در ۳۲۴۹ جزء یا جزوه و ۴۰۰۰۰۰۰۰ حرف و با تلفظ امروزی، که بعد از ۲۰ سال تلاش مجدداً انتشار می‌یابد، از جمله بسیاری کارهای تکمیل شده در این زمینه است. مجموعه نقوش و مخطوطات روی استخوان و لاک سنگ پشته^{۱۸} نیز، که توسط گوموروی^{۱۹} فقیه ویراسته شده، در ۱۳ جلد انتشار یافته است.

تأکید بر چاپ و نشر آثار مارکسیستی-لنینیستی، به عنوان کتابهای درسی پایه بوده است. تاکنون، مجموعه آثار لنین در ۳۹ جلد، و حدود ۴۰ جلد از مجموعه آثار مارکس و انگلس، به زبان چینی منتشر شده است. علاوه بر اینها، آثار نظریه پردازانه متفکران چینی در زمینه نظام سوسیالیستی خاص خودشان نیز به وفور نشر می‌یابد.

حوزه‌های پژوهشی جدید دیگری نیز در زمینه‌های علوم اجتماعی در شرف تأسیس و تکوین است. خصوصاً در سالهای اخیر الهیات و علم کلام دیگر باره به نحوی محسوس مورد توجه قرار گرفته است. این حوزه طی سالهای اخیر به صورت یکی از زمینه‌های مهم تحقیقی در چین درآمده و برنامه انتشاراتی گسترده‌ای پیش رو دارد.^{۱۶} عمده‌ترین زمینه‌های تحقیق و تتبع در این حوزه عبارتند از: آراء و اندیشه‌های دینی، مسیحیت، اسلام، آیین بودا، تائوئیسم، و لامائیسم. ترجمه‌های چینی قرآن مجید، انجیل، و کتاب الجامع‌الصحيح بخاری امروزه در طبعهای مختلف و متنوعی که توسط علمای چینی آماده‌سازی و تهیه شده، در دسترس طالبان است.

از سال ۱۹۷۷ به این سو بازار نشر کتابهای مرجع اساسی نیز در چین رونق یافته است. تنها در دو ساله ۷۹-۱۹۷۸، ۸۰ فرهنگ عمومی جدید به زبانهای چینی و زبانهای خارجی و ۱۴۰ فرهنگ تخصصی، که تیراژ کلشان به بیش از ۵۵۰۰۰۰۰۰ نسخه می‌رسید، انتشار یافت. در اکتبر ۱۹۷۹ نیز طبع ۳ جلدی فرهنگ لغات و عبارات اصلی (Cihai)، که نوعی فرهنگ دایرةالمعارفی برای پژوهندگان زبان چینی کلاسیک یا ماقبل مدرن به حساب می‌آید، به بازار آمد. این کتاب و همه آثار محققانه جدی دیگری که به نوعی به زبان کلاسیک یا باستانی چین پرداخته‌اند، به لحاظ اهمیتی که امروزه دانشگاههای چینی برای پژوهش در این زمینه قائلند، همچنان مورد توجه و اقبال دانشجویان و پژوهندگان چینی قرار دارند.^{۱۷} فرهنگ ۳ جلدی مزبور نخستین طبع تجدیدنظر یافته یک فرهنگ جامع است که از سال ۱۹۴۹ تاکنون منتشر شده، و شامل بیش از ۱۰۶۰۰۰ مدخل و ۱۳۰۰۰۰۰۰ حرف است. با این حال، کار این طبع جدید، که از سال ۱۹۷۲ تا ۱۹۷۷

مؤسسات پیش رو دارند شاید بتواند وسعت طرحها و بخارچوب تشکیلاتی این مؤسسات را، که سیاستهای نشر آثار علمی و تحقیقی در محدوده آن تعقیب می‌شوند، باز نماید.

در سال ۱۹۸۰ «دفتر اجرایی [یا اداری] انتشارات» جدیدی در این کشور تأسیس شد که تحت نظارت وزارت فرهنگ قرار داشت، نه زیر نظر شورای دولتی. این دفتر يك دوجین مؤسسات انتشاراتی را، که سابقه برخی‌شان به سالهای ۱۸۹۷ و ۱۹۱۲ می‌رسد، اداره می‌کند. «بنگاه انتشاراتی ادبیات خلق» (Renmin Wenxue Chubanshe) که آثار کلاسیک و جدید در زمینه ادبیات و نظریات ادبی، و از جمله آثاری از کشورهای خارجی، را منتشر می‌کند نیز در زمره مؤسسات تحت نظارت دفتر مزبور است. یکی از نمونه‌های تمام‌نمای آثاری که این مؤسسه منتشر می‌کند مجموعه آثار مائودن^{۲۱} است که قرار است طی يك دوره شش ساله کلاً در ۴۰ جلد، که ۱۵ جلد آن حاوی مقالاتی در باب هنر و ادبیات چین است، انتشار یابد. يك دوره از منتخب آثار نحله‌های ادبی گوناگون جدید چین نیز، که در این مؤسسه در دست انتشار است، گلچینی از آثار ادبی سالهای ۱۹۱۹ تا ۱۹۴۹ این کشور را پیش روی خواننده چینی خواهد گذاشت؛ نخستین مجموعه از این دوره، تحت عنوان منتخب آثار نویسندگان مکتب جویبار نیلوفر آبی^{۲۲}، در سال ۱۹۸۳ منتشر شد^{۲۳}.

«بنگاه انتشاراتی دائرةالمعارف چین» (Zhongguo Dabaike Quanshu Chubanshe) که در ژوئیه ۱۹۷۸ تأسیس یافته، دائرةالمعارف چین^{۲۴} و نیز بسیاری از سالنامه‌های دائرةالمعارفی اخیر الذکر را منتشر می‌کند. ۶ جلد از دائرةالمعارف چین که تاکنون انتشار یافته مطالب و مدخلهای مربوط به نجوم، ورزش، علوم محیطی، ادبیات خارجی (۲ جلد)، و نمایشنامه و سایر اشکال هنر مردم را در بر می‌گیرد^{۲۵}.

سومین مؤسسه انتشاراتی که زیر نظر دفتر مزبور کار می‌کند، «بنگاه انتشاراتی هنرهای زیبای خلق» (Renmin Meishu Chubanshe) است که از سال ۱۹۵۱ شروع به کار کرده است. این مؤسسه آثار و بررسیهای نظری درباره هنرهای زیبای جدید و کهن چین و نیز آثار خارجی در زمینه‌های هنری را منتشر می‌کند. این مؤسسه، همراه با چندین مؤسسه انتشاراتی عمده چین، هم‌اکنون دست به کار تدوین و انتشار يك مجموعه ۱۰۰ جلدی تحت عنوان هنرهای چین است که نخستین مدخل منتظم و جامع بر این حوزه غنی خواهد بود. ۳۶ جلد از این مجموعه به نقاشی سنتی چینی، ۶ جلد به حوزه وسیعی از نقاشیهای معاصر، ۲۲ جلد به مجسمه‌سازی، ۱۶ جلد به هنرها و صنایع دستی، ۱۰ جلد به معماری، و بالأخره ۱۰ جلد آخر نیز به

من در طول ایامم در چین توفیق همکاری با اعضای نشر انشگاهی هفی در مورد طرحی کاملاً متفاوت را نیز یافتیم؛ طرح زبور عبارت بود از انتشار ترجمه چینی مختصر قواعد بهرستنویسی انگلو- امریکن^{۲۰} (طبع دوم)، که اصل آن توسط نجمن کتابداران امریکا نشر یافته است. این کتاب اثر رزشمندی در زمینه کلیات اساسی قواعد امریکایی- انگلیسی بهرستنویسی است و برای شناخت قراردادهای بین‌المللی و صفیات کتابشناختی بی‌بدیل است. استفاده از سیستمهای بهرستنویسی کامپیوتریزه که می‌توان به هر دو زبان انگلیسی و چینی با آن کار کرد و اطلاعات موردنظر را به این دو زبان از آن گرفت، به نحوی فزاینده در این کشور رو به توسعه دارد. گردانندگان دانشگاه آنهوی تا آن هنگام بالغ بر يك دوجین از آثاری را که اصل آنها توسط ناشران غربی منتشر شده بود، به چینی ترجمه و منتشر کرده بودند. مختصر قواعد فهرستنویسی انگلو- امریکن از جمله نخستین آثاری بود که چینیه‌ها برای ترجمه و نشر آن قوانین کپی‌رایت را رعایت کردند و از دارندگان امتیاز انتشار نسخه اصلی آن اجازه گرفتند؛ این امر حاکی از پیدایش نوعی آگاهی و هوشیاری در میان چینیه‌ها نسبت به ضرورت مذاکره و کسب اجازه در مورد اقتباسات علمی پیش از انتشار این گونه آثار است.

برخی از مؤسسات فعال در نشر آثار علمی و تحقیقی

بعد از سال ۱۹۷۷، و پس از آن که چین آنچه را که در خلال انقلاب فرهنگی «مقوله متعفن نهم» روشنفکران به حساب می‌آمد، مجدداً به رسمیت شناخت، مؤسسات انتشاراتی که در آن دوره تعطیل شده بودند دوباره شروع به کار کردند و تعداد بسیاری مؤسسه انتشاراتی جدید نیز تأسیس شد. تا سال ۱۹۸۰ بالغ بر ۲۰۰ مؤسسه انتشاراتی تحت نظارت حکومت مرکزی، و حدود ۹۰ مؤسسه انتشاراتی دیگر تحت نظارت حکومت‌های ایالات، شهرها، و مناطق خودمختار، در این کشور فعالیت می‌کردند. اینک مجال آن نیست که حاصل کار این مؤسسات انتشاراتی را به تفصیل توضیح بدهم، ولی اشاره‌ای مختصر در مورد کاری که این

علمی، مجلات دانشگاهی، کتابهای مرجع، فرهنگهای تخصصی در زمینه همه علوم، و نیز ترجمه چینی آثار علمی مهمی که در خارج از چین انتشار می‌یابند، کار می‌کند. «بنگاه انتشاراتی پزشکی خلق» آثاری در زمینه طب سنتی چین و نیز علوم پزشکی غربی منتشر می‌سازد.

بنابر سیاستهایی که امروزه برای گشودن راه چین به جهان خارج و تقویت بنیه اقتصادی داخلی این کشور دنبال می‌شود تلاشهایی در جهت غیرمتمرکز کردن این ساخت گسترده انتشاراتی در جریان است. یکی از نمونه‌های تمام‌نمای این تلاشها نشریه ادواری چینی زبان ادبیات تطبیقی در چین است که در چارچوب یکی از پروژه‌های مشترک جدید انتشاراتی مناطق مرکزی [ایالات] توسط مؤسسه انتشاراتی هنر و ادبیات ژئی جیانگ (Zhejiang) انتشار می‌یابد. این مناطق در زمینه تأسیس مؤسسات انتشاراتی در محدوده خودشان مستقل و آزادند انتظار می‌رود که بنابر چنین برنامه‌هایی، صدها ناشر جدید در سطوح ایالات یا به میدان بگذارند، و بخشی از وظایفی را که پیشتر به عهده پکن بوده به عهده بگیرند، و بتوانند با اتکای بر نیروهای بازار، بدون کمک مالی دولت کار کنند.

از دهه ۱۹۵۰ به بعد شانگهای مرکز فعالیت تعدادی از ناشران مهم این کشور بوده است.^{۲۶} «بنگاه انتشاراتی هنرهای زیبای خلق شانگهای» (Shanghai Renmin Meishu Chubanshe) آثار نویسندگان چینی یا خارجی را در زمینه هنرهای جدید و کهن و نیز آثار مربوط به تاریخ هنر و نظریه هنر را منتشر می‌کند. «بنگاه انتشاراتی آثار کهن شانگهای» (Shanghai Guji Chubanshe) نیز تمام هم خود را در زمینه تجدید چاپ آثار نایاب و قدیمی چین، نظیر کتاب نفیس و بسیار زیبای اشعار مصور تانگ، مصرف می‌دارد. «مؤسسه انتشاراتی هنر و ادبیات شانگهای» ناشر مجموعه‌های محققانه‌ای همچون Lu Xun Yanjiu (یا بررسیهای لوسون)، Meixu (یا زیبایی شناسی)، و Wenyi Lun Cong (یا دوره‌های ادبی)، است. در سال ۱۹۸۳ این مؤسسه یک مجموعه ۱۳ جلدی در زمینه خلاقیت ادبی منتشر کرد؛ این مجموعه برای پاسخ گفتن به نیازی که در زمینه دستیابی به نمونه‌هایی از آثار غیر کلیشه‌ای احساس می‌شده، تدارک شده و گزیده‌ای از آثار بزرگترین نویسندگان معاصر چین را در اختیار دانشجویان قرار می‌دهد.

حاصل کلام

با همه این احوال، نشر آثار علمی و تحقیقی در چین مصون از انتقاد نیست. برای نمونه، نامه‌ای که از یک خواننده، به نام

خوشنویسی اختصاص خواهد داشت.

تعداد معتابهی از آثار علمی و پژوهشی که در چین انتشار می‌یابند، بدون آن که نیازی به ترجمه داشته باشند راه خود را به کشورهای خارجی می‌گشایند: صاحب نظران و محققان خارجی بیش از ۸۰۰۰ نسخه از اطلس تاریخ چین را، که در سال ۱۹۸۲ در ۸ مجلد توسط «مؤسسه انتشارات آثار کارتوگرافیک» انتشار یافته، سفارش داده‌اند. «شرکت نشر فرهنگ بین‌المللی چین»، که در سال ۱۹۸۳ تأسیس شده، آثاری را که محققان و صاحب نظران سراسر جهان به زبانهای چینی، انگلیسی، فرانسه، روسی، اسپانیایی، آلمانی، ژاپنی، و سایر زبانها نوشته‌اند، منتشر می‌کند. این مؤسسه اجرای طرحهای مشترک انتشاراتی با ناشران خارجی را نیز در برنامه کار خود دارد. با اجرای چنین طرحهایی، چین از بابت توزیع بین‌المللی انتشاراتش، که از جانب شرکای خارجی تضمین خواهد شد، خاطری آسوده خواهد یافت. ناشران خارجی نیز، به نوبه خود، احياناً سهلتر می‌توانند موافقت چینیها را برای انتشار ترجمه‌های چینی آثار منتشره خودشان جلب کنند.

علاوه بر مؤسسات انتشاراتی که زیر نظر «دفتر اجرایی انتشارات» کار می‌کنند، بیش از ۸۰ مؤسسه انتشاراتی دیگر نیز تحت نظارت کمیته مرکزی حزب، وزارتخانه‌ها و کمیته‌های شورای دولتی، و سایر سازمانهای خلقی و توده‌ای مختلف، فعالیت می‌کنند. «بنگاه انتشاراتی یومیه خلق»، «بنگاه انتشاراتی چین نو»، و «بنگاه انتشاراتی کارگران»، که هر سه از معتبرترین مؤسسات انتشاراتی این کشورند، نیز از جمله ۸۰ مؤسسه انتشاراتی مزبورند. دو مؤسسه انتشاراتی مهم دیگر هم، که بخش اعظم آثار علمی و پژوهشی این کشور را منتشر می‌کنند، در همین گروه جای دارند. یکی از این دو مؤسسه، «بنگاه انتشاراتی علوم اجتماعی چین» است که در سال ۱۹۷۸، به منظور تأمین حدود معینی از استقلال عمل در انتشار کتابهای علوم اجتماعی که توسط «آکادمی علوم اجتماعی چین» و سایر مؤسسات تحقیقاتی ترجمه و ویراسته می‌شوند، تأسیس گردیده است. مؤسسه دوم، «بنگاه انتشاراتی علمی» است که در زمینه نشر کتابها و نشریات

- ۱) هاری کمپبل از سال ۱۹۴۶ تا ۱۹۵۶ از جمله مشاوران سازمان ملل متحد و یونسکو، و از ۱۹۵۶ تا ۱۹۸۱ مشاور و بعداً کتابدار ارشد کتابخانه عمومی تورنتو کانادا بوده؛ در چین تدریس کرده، و در حال حاضر سردبیر نشریه کانادا-چین (*Canada-China Journal*) تورنتو است. [وی کانادایی است.]
- 2) "Almanac Bureau of the late Ming Dynasty- the early scientific and technical translation organization in China", *World Books*, 1984, no. 7, pp. 39-40. (به زبان چینی)
- 3) "FGR expands aid for patent project", *China Daily*, 28 July 1984, p. 2.
- 4) *The 1982 Population Census of China* (Hong Kong: Economic Information and Agency, 1982), p. 27.
- 5) Beijing Book Co. Inc.
- 6) "Chinese pioneers in the US", *World Books*, 1984. no. 7, pp. 9-10.
- 7) China National Publications Import and Export Corporation (CNPIEC)
- 8) China National Publishing Industry Trading Corporation (CNPI TC)
- 9) *China Daily*, 5 December 1984, p. 3.
- 10) *Han Dynasty History*
- 11) "Journals of Chinese universities and colleges", *World Books*, 1984, no. 4, pp. 4-5. (به زبان چینی)
- 12) "Chinese university presses", *World Books*, 1984, no. 10, pp. 17-18. (به زبان چینی)
- 13) Association of Canadian Studies in China (ACSC)
- 14) Sichuan Foreign Language Institute
- 15) *The 1982 Population Census of China*, p. 54.
- 16) *China News*, Hong Kong, 4 December 1984.
- 17) J. Mathias and Thomas L. Kennedy, *Computers, Language Reform and Lexicography in China* (Pullman: Washington State University Press, 1980), p. 8.
- 18,19) *Complete Bone and Tortoise Shell Inscriptions*, Edited by Gou Morou.
- 20) *Concise AACR2* (Acronym for Anglo-American Cataloguing Rules).
- این کتاب تحت عنوان قواعد فهرست نویسی انگلو-آمریکن توسط مرکز خدمات کتابداری ایران، به فارسی ترجمه و در سال ۱۳۵۷ منتشر شده است.
- 21) *Collected Works of Mao Dun*
- 22) *Selected Works of the Lotus Creek School*
- 23) *Chinese Literature*, Spring 1984, pp. 235-6.
- 24) *Encyclopaedia Sinica*
- 25) *Chinese Literature*, Autumn 1984, pp. 213-14.
- 26) *Culture* (China Handbook Series), (Beijing: Foreign Languages Press, 1982), pp. 48-9.

وسینگ لیان، در روزنامه خلق چاپ شده، بخشی از مسائل قابل نقاد در این زمینه را بازمی نماید: «مؤسسه ادبیات، که زیر نظر کامی علوم اجتماعی چین کار می کند، در سال ۱۹۶۳ اعلام رده بود که بخشهای جدید و معاصر تاریخ ادبیات چین (*Zhongguo Wenxue Shi*) به زودی انتشار خواهد یافت. اما تا به روز تنها ۳ جلد از این اثر انتشار یافته است. مؤسسه تاریخ ندید در سال ۱۹۷۶ وعده کرده بود که هر ۴ جلد تاریخ اشغال بین توسط روسیه تزاری (*Shae Qing Hua Shi*) را طی ۳ الی ۴ مال آینده منتشر خواهد کرد. اما بعد از انتشار جلد دوم این اثر، انتشار دو جلد دیگر آن تاکنون در محاق تعطیل مانده است. اینها نما نمونه هایی معدود از وعده های وفا نشده اند. امیدوارم که سازمانهای ویراستاری، نویسندگان و ویراستاران، و مؤسسات نشراتی به علایق خوانندگان عنایت بیشتری داشته باشند و جلدات مختلف يك اثر را با فاصله های معقولی منتشر کنند.»

محققان و دانشمندان غربی، که از نارساییها و ناکامیهای نشرهای خودشان در زمینه نشر و تبادل آثار علمی کاملاً آف اند چنین انتقاداتی را در مورد چین چندان شگفت و عجیب می یابند. اما صرف همین همدلی نمی تواند مایه آن باشد که ایشان بتوانند مستقیماً با علما و محققان چینی رابطه برقرار کنند. خصوصاً که جز عده بسیار معدودی از ایشان، بقیه زبان چینی می دانند. گذشته از مسئله زبان، که مشکل و مانعی اساسی در راه رقراری این ارتباط به حساب می آید، حجم انبوه آثار منتشره در چین نیز تاکنون به هیچ گونه ثبت و ضبط و تجزیه و تحلیل کتابشناختی بین المللی تمام و کمالی تن نداده است. روشهایی که امریکای شمالی برای غلبه بر بعضی از این مشکلات به کار می بندد، تاکنون قرین توفیق نبوده اند. تکیه بر کارمندان مهاجر [و خصوصاً تبعیدیهای سیاسی] و نظامهای فرسوده ارزیابی و تقویم زبانی، نمی تواند به مطلوبترین نتایج بیانجامد. هم هنگ کنگ و هم تایوان، از همه جهات عملی، سرانجام به عنوان پایگاههای پژوهشی و تحقیقی از کف غرب خواهند رفت. راه حل این مسئله احياناً می تواند این باشد که از رقابت موجود دست برداریم و برای مشارکت در پروژه های مشترک هر چه بیشتری آستینها را بالا بزنیم.

* مشخصات کتابشناسی اصل این مقاله چنین است:

Harry Campbell, "The present revival of scholarly publishing in China", *Scholarly Publishing: A Journal for Authors and Publishers*. vol.16, no. 3, April 1985, pp. 223-238.